

UKRAINA MESINDUS TAGA-KARPAATIAS, HUTSUULIDE MAAL

Tänu heale meeaastale Eestis tekkis mul võimalus osaleda 20.–29. septembril mesinike Taga-Karpaatia reisil!

Juba esimene kohtumine miljoni elanikuga Lvivi linna ja ümbruse piirkonna mesinike juhi Mikola Gribokiga, kellele andsime vahva hüüdnime Seenemikk (edaspidi SM), oli südantkosutav – seda mitmel põhjusel: ta tõi välja neli koostööpunkti, millest allpool.

Tema puhul võib tõmmata paralleeli meie Aleksander Kilgiga. Ta on samuti tehnikaülikooli õppejõud, professor elektroonika alal, peab 100 peret mesilasi ning on mesinduse rea pealt ühiskondlikul/riiklikul tasemel väga aktiivne! Ootas niiöelda Ukraina riigi esindajana kohtumist meiega kui Eesti riigi mesinikega, et kutsuda ka Eestit, meie mesinike esindust osalema Kesk-Euroopa põlisrahvaste piirkondlikul Mini-Apimondial. Ta ütles tore lause: "Selleks, et saada suureks, on vaja olla väike!"

Ukrainas on 760 000 mesinikku (elanikkond 45 miljonit, kahaneb, pindala 603 700 km²) ja 4–6,5 miljonit mesilasperet! 1992. aastal oli ~360000 mesinikku ja igal aastal on tulnud juurde tuhandeid mesinikke. Kuna töötust on palju, ei teata Ukrainas mesilasperede täpset arvu. Ukraina mesinike president, kellega kohtusime mõned päevad hiljem, ütles kuldsed sõnad: "Kuna riik ei näe meid, siis ka meie ei näe ega toeta riiki. Pöörake meile tähelepanu – aidake meid mesinikke. Siis hakkame ka meie teid toetama!" (Sellisest julgest suhtumisest maksustamise teemal ja muus on meie Eesti riigi mesinikel mõndagi õppida, näiteks, kas meie riik ka tegelikult tahab teada, palju Eestimaal mesilasperesid peetakse jne.!?)

Ukrainas, nagu meilgi, on mitmeid rahvusgruppe, erineva dialektiga, erinevate rahvariietega jne. Mägedes elavad hutsuulid, kellel meie külas käisime. Taga-Karpaatia piirkond on meie kliimaga küllaltki sarnane ning ka traditsioonides ja ajaloos ja mesinduses on palju sarnast.

Lvivi (vahepealse nimega Lvovi) linna loetaksegi Ukrainas Taga-Karpaatia pealinnaks ja väravateks, kust juba algavad niiöelda vanad mäed.

SM on üks Mini-Apimondia algatajatest. Mini-Apimondia toimus esmakordselt tänavu suvel, augusti teisel nädalavahetusel. Osalesid Poola, Ukraina, Valgevene, Läti, Leedu, Moldova ja Saksamaa mesinikud-mesindusorganisatsioonid. (Venemaad riigina sinna kohe kindlasti ei kutsuta, kuid keegi ei keela Venemaa mesinikel seda üritust külastamast.) Baltowos oli kesksel kohal apiteraapia konverents. Lisaks toimus etnofestival: iga riigi mesinike delegatsioon võttis kaasa oma etnoansambli, rahvusliku esinejate grupikese jne. Ja kõik muu mesindus ja mesinduse juurde kuuluv oli nagu suurel Apimondialgi. Ma küsisin, et kas see toimub ülemaailmse Apimondia vaheaastal, üle aasta. Kuid ei, nad teevad seda igal aastal augustis Baltowis. Ka Eesti mesinikud – täis delegatsioonina – on Baltowisse väga oodatud, kinnitas SM!

Minu poolhoid SMi vastu tekkis kohe, kui kuulsin, kui suur rõhuasetus on pandud apiteraapiale ja mesindussaaduste kasutamise võimaluste propageerimisele nii Mini-Apimondial Baltowis kui ka Ukrainas üldse. Võrreldes lõunapoolsete naabritega (Läti, Leeduga jne.) on see meie Eestis NÕRK, NÕRK, NÕRK. Siinkohal suur austus Astrid Oolbergile ja Michelsonidele Valgamaal, kes püüavad seda lünka Eestimaal veidigi täita! Ning veelgi suurem austus tekkis, kui SM ütles, et teab Taga-Karpaatia ajalugu 7000 aasta taha. (Usun seda täiesti, kuna olen ka ise meie Eestimaa looduse tundjana kursis siinse põlisrahva eluga aastatuhandete taha!) Ta tegi meile ka suurepärase Lvivi linna ekskursiooni ning oli veidi solvunud, et meil pole tema väljapakutud kultuuriprogrammi jaoks rohkem aega!

Edasi kulges tee hingematvalt kaunite mägede vahel, vinges looduses ning ööbimisega kahes toredas "mägilossis", kuhu meie bussil ei õnnestunud ronida.

Mesilasemale püstitatud ausammas ja üle maailma kuulsad Karpaatia mesilasemad

Meil siin Rabiveres, mesindusõpetaja Herman Taltsi kodumõisas, kuhu pikki aastaid kavandasime Eesti mesinduse muuseum-keskust, on pargis saarega tiik. Eelmise põlve tuntud mesinik Arnold Rehtsalu kavandas sellele saarele mesilastele ausammast koos mesilaste joogikohaga, kus vesi valgub reljeefsele maakerale, mille kohal on elutruud mesilased jm. põnevad. Ausammas lisaks elavate mesilaste joogikohaga – kõik ühes. Sellest kirjutas Viio Aitsam ajakirjanduses ka artikli. Arnold Rehtsalu oli kindel, et kusagil maailmas ei ole MESILASTELE PÜHENDATUD MONUMENTI.

Kuid Ukraina mesinikud on meist ette jõudnud ning püstitanud ausamba Karpaatia mesilasele - mesilasemale ja kuulsamatele tuntumatele emadekasvatajatele, mille nad avasid Vutškovos

emade valge täpi aastal 2006.

Kuna ümberringi on mäed, siis on seal säilinud puhtatõulise karpaatlase reservuaat. Too mesilane peab olema super rahulik ja sõbralik, kuna ühes mesilagrupis peetakse üle saja mesilaspere! Küsimuse peale, et kas nad üle mägede ei suuda lennata, ütles kohalik mesinik Vasil Pliska, et kui all kodus aiad juba õitsesid, käis ta mägedes jahil ning 3 km kaugusel (kõrgus alla 2 kilomeetri) oma kodumesilast nägi ta lumel surnud mesilasi ja lumikellukestel mesilasi korjel. Mett tuleb 20 kuni 30 kg pere kohta. Kevadkorje kompenseerib mesiniku suure töö ja vaeva ning mesilasemade kasvatatus on see, millest elatutakse. Ka Eestist käidi sealt 2018 ostmas 250 Karpaatia ema! Mesilasemad maksavad kevadel 10 dollarit, suvel 6 kuni 8 dollarit. Paarisaja mesilaspere kohta kasvatatakse neid 2 kuni 3 tuhat. Kogu hooaja vältel söödetakse mesilasperesid. Vasil Pliska ütles, et sajast 50-kilosest suhkrukotist on järel 6, kuna ilm oli väga vilets. Temal oli pandud 60 mesilasema peret sisetingimustesse talvituma, et müüa emad varakevadel, osa neist siis 4 raamiliste pakettperedena.

Meie mesinikele tuttav suurmesinik, emadekasvataja ja teadlane Viktor Papp korraldas meile kohtumise ja lausa konverentsi. Esimene asjalik ettekanne oli Ukraina mesinike presidendilt Vladimir Stretovitšilt (loodavad saada mesindusteadusele rahastust jm.)

Teine ettekanne oli kohalikult ajaloolaselt. See avas minu silmad ning pani Ukraina põlisrahvast rohkem mõistma. Viimane rahvaste liikumine oli 896. aastal, Ungari kohalik muinasaegne nimi oli Maramarossi. Juba 1007. aastal läks piirkond Rooma imperaatorite alla, kes Solotvinost soola vedasid. 1090 valmisid kindluskirikud jne. jne. Lõpuks 1918 kuulusid Taga-Karpaatia ja tšehhid ja slovakiid ühte riiki ning 1932 saavutasid autonoomia. Nad on samuti nagu meigi igast ilmakaarest tulnud vallutajatega pidanud hakkama saama. Muinasaegne rahva nimetus oli russiinid, veel on säilinud kohapealne dialekt – lähedasem poola ja tšehhi keelele kui venele. Linnaelanikkond on tänapäeval 46% Ukraina rahvast. Lääne Ukrainas on 92% ukrainlased, ida pool 78%.

Kõige põhjalikum mesindusala ettekanne oli Viktor Papilt endalt – Karpaatia mesilase kohta: KARPAATIA MESILAST POLE INIMENE MÕJUTANUD! Polegi nii hea tasemega mesindusala ettekannet ammu näinud-kuulnud. Viktor Papil oli ette näidata mitmete uuringute ja katsete tulemused – viimases katses 62 liini. Pakettpered arenevad kevadel plahvatuslikult, kogudes karmides tingimustes hooajal isegi 100 kg mett pere kohta. Karpaatia mesilasel on piirkonniti hoitud neli põhiliini (Kolotšakovski, Goverla, Rahovski, Sinevir). Näiteks Siniveri 557 perest valiti välja 28, kelle emade munemisvõime oli isegi 2300 muna ööpäevas. Need pered, kes 700 m kõrguses suudavad hästi mett koguda, võetakse katsesse jne. Emakasvatuse eliidi järeltulijate hulgast praagitakse kohe välja ka kärjekaantise ja värvi järgi sobimatud, kuna mõnes piirkonnas on juhtunud, et paarla piirkonda on toodud Buckfasti või Itaalia mesilast. Mina sain vastuse, et karpaatlasel ja karnikal on sama tiivajoonis. On 13–14 punkti, mida määratakse, ja muud omadused on samad. Nad ise nimetavadki karpaatlast ladina keeles karnika üheks liiniks. Meil Eestis oli üle 15 aasta tagasi poleemika, et ostetud puhtatõuliste Singeri kraini emade järeltulijate hulkas oli ka meie kohaliku Põhjamaa tumeda mesilase tiivamustriga emasid! Nii, et kraini ja karpaatlane on väga lähedased õed!

Viktor Papp on põhjalik ja tark emadekasvataja, kuid ka nutikas mesindusinventari konstruktor.

Tema konstrueeris ja müüb maailmale ka meil juba väga levinud Varromori lestatõrje aparaati. Ja nüüd tähelepanu!! Meie kasutame seda piirituse- ja oblikhappelahuse auru tarru laskmiseks ning oleme hädas, et see ei taha järgmisel aastal enam töötada. KUID TEMA MÕTLES SELLE VÄLJA HOOPIS petrooleumi ja amitraasi auru-tossu pihustamiseks. Kui ma ütlesin, et meil on amitraas ökoloogilises mesinduses keelatud, et meie kasutame oblikhapet, leidis ta, et oblikhape ei tõrju piisavalt – tema tuttav oblikhape varroalestale ei mõjunud ning pered hukkusid. Praegu kasutatakse Viktor Papi aparaati lestatõrjel juba ka valge õli aurustamiseks. Toomas näitas sellest bussirahvale videot. Ning kindlasti töötab too mugav aparaat õli ja petrooleumiga laitmatult ja kaua!

Järgmisena külastasime mesinik-teadlast Vasil Antonovitš Gaidari mesinduskauplust

ja kodumesilast. Gaidar loeb end eelmiste mesinike õpetajaks. Ta tutvustas väga põhjalikult erinevaid emakasvatuse tarusid ja võimalusi. Tänu tema kodumesila külastusele nägime ära karpaatlase koduaia ehituse. Tänavääl on külg külje kõrval uhked majad, mille vahelt mahub ainult auto viinamarjaväälte alt sisse sõitma, kuid kitsas aed kulgeb veel paarsada meetrit, mahutades sadu mesilasperesid ja meetaimi, kasvuhooneid jm. abihooneid ning lõpuks veel viljapuuaia, kus sajad mesilasemad paaruvad. Ta ütles, et 600 ema viiakse ära ning kahe tunni pärast pannakse juba järgmised

600 paarumistarudesse. Gaidari juurest on ettetellimisel võimalik emasid osta.

Veel külastasime emadekasvataja Oksana linnamesilat, kus Oksana kasvatab koos oma emaga tuhandeid mesilasemasid. Tema majatagune aed nii pikk ei olnud kui Gaidaril, kuid sellegipoolest mahtus sinna linnatingimustes 130 mesilasperet. Kokku on tal peresid 200. Ning

läheduses pidi tema onupoeg kah veel mesilasi pidama.

Uurisn mesilaste eksimise, talvitumise ja mürgitusjuhtumite kohta Oksana linnamesilas. Kaks aastat tagasi oli tal talvitumisel hukkunud neli peret, kes olid apiteraapia maja all. Talvel on siin kõige külmem -25 kraadi ja talv kestab maksimaalselt ~ 100 päeva. Enamik mesilasperedest talvitub neil 100-protsendiliselt ja kahekaupa tarudes (V. Papp mainis siiski, et üle Ukraina on talvekahjud 4%) – paaris pered üksteise soojuses on ju meilgi kindla talvitumise garantii. Kuna neil on tarud tihedalt kõrvuti, uurisin mesilaste eksimise kohta, kuna Viktor Papp just päev varem näitas, kuidas temal on mesilagruppides paigutatud tarud vonkleva ussina ja ringidena, et vältida eksimist. Oksana arvas, et polevat probleemi. Kuna tema tarude-ridade vahikäiguajad olid valatud, on tarudes toimuv hästi nähtav. Sai uuritud just mürgitusjuhtumite kohta (lausa tema värava lähedal õitsesid roosid – meie mahemesinduse korjepiirkonnas on 99.90% metsad/rabad ja roosidega asulas palutakse mesilagrupp juba mujale viia), et kas ei ole juhtumeid, et mesilasi on massiliselt maas, õietolm jalgade küljes, poolelus-poolsurnud, või ei leia tarusid üles? Oksana ütles, et pole mesilaste mürgitusjuhtumeid märganud!

Ludmilla meemaja külastus samas kandis pani meid kõiki ahhetama!

Milline imeline oskus propageerida mesindust ning mesindussaadusi kõigile, eelkõige mittemesinikele! Ausalt öelda säras ta ise seal keskel nagu päike, olles koos kauni tütrega parimad "eksponaadid"! Iga inimese jaoks oli pandud kaunitult valmis väike kandik kolme erineva mee ja kolme erineva meejoogiga ning õietolmu ja veeklaasiga. Samal ajal, kui Ludmilla kõneles mesindustest ja avas ruumis olevaid eksponaate, lasi ta järjest mett maitsta ja hinnata. Märkasini, et mitmetele olid need maitsemiseks pandud kogused ülejõu käivad! Ta on äärmiselt põhjalikult laskunud apiteraapia võimaluste sügavusse, tema ravisegude retseptid on avalikud ning ta jagab lahkelt ka valmistamisviise! Akna kõrval elavad mittemesinike tarbeks klaastarudes kaks mesilasperet, ning seal on meenäidiseid üle

maailma jne.

Kõikidest Taga-Karpatias nähtud mesinikest kumas SUUR ARMASTUS ja AUSTUS MESILASE VASTU! Kõik olid perefirmad – oma ala suured spetsialistid, entusiastid, fanaatikud, imeliselt vinged ja väga töökad inimesed!

Ukrainas on mesinduses tegelikult kuldsed ajad, mis sellest, et ilm neid tänavu alt vedas ja Taga-Karpaatias suvel vihma kallas, samal ajal kui päike meie Eestimaa kohal paistis. Taga-Karpaatias ei kehti veel eurodirektiivid ning veel pole võimu juurde lastud kohalikke võhikutest ametnikke, kes neid direktiive ikka karmimaks ja karmimaks kruviksid.

Tekst: Eha Metsallik

4. oktoobril 2018

Fotod: Marianne Rosenfeld

Meie buss ning bussijuhid Heino ja Aivar

